

УДК 341.2

МАНЬГОРА В.В., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри історії України та філософії Вінницького національного аграрного університету.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3812-3797>.

ТЕЛЬНЮК С.Р., студентка Вінницького національного аграрного університету.

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРАВА НА ПРИТУЛОК ГРОМАДЯНАМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Анотація. Стаття присвячена дослідженню інституту надання притулку громадянами України під час воєнного стану за кордоном України. Надано характеристику міжнародно-правовим актам щодо регулювання інституту притулку. Проаналізовано основні причини переміщення великих мас людей. Визначено, що під час воєнного стану в Україні, порушуються права людини, що є основною причиною міграційних процесів. Досліджено поняття “біженець”, “шукач притулку”, “притулок” та визначено їх основні ознаки. Визначено варіанти легалізації перебування громадян України та територіях країн перебування та надано чіткий перелік прав при обранні того чи іншого правового статусу. Досліджено правові, соціально-економічні та трудові проблеми, що мають громадяни України в країнах перебування. Висвітлено проблематику та особливості надання притулку громадянам України в умовах воєнного стану. Запропоновано правові заходи для покращення ситуації із громадянами України що знаходяться під окупацією та не мають елементарних умов для нормального існування. Рекомендовано заключити міжнародні договори щодо залучення міжнародних організацій для попередження порушень прав і свобод громадян, які мають правовий статус біженця і шукача притулку.

Ключові слова: біженець, притулок, громадяни України, тимчасовий захист, правовий статус біженців, війна, міжнародно-правовий захист.

Summary. The article is devoted to the study of the institute of asylum provision by Ukrainian citizens during martial law. The description of the international legal acts regarding the regulation of the institute of asylum is given. The main reasons for the movement of large masses of people are analyzed. It was determined that during the war in Ukraine, human rights are violated, which is the main reason for migration processes. The concepts of “refugee”, “asylum seeker”, “asylum” were studied and their main features were determined. Variants of legalization of the stay of citizens of Ukraine and the territories of host countries have been defined and a clear list of rights has been provided when choosing one or another legal status. The legal, socio-economic and labor problems that befall Ukrainian citizens in the host countries have been studied. The issues and features of providing asylum to citizens of Ukraine under martial law are highlighted. Legal measures are proposed to improve the situation with citizens of Ukraine who are under occupation and do not have basic conditions for a normal existence. It is recommended to conclude international agreements on the involvement of international organizations to prevent violations of the rights and freedoms of citizens who have the legal status of refugees and asylum seekers.

Keywords: refugee, asylum, citizens of Ukraine, temporary protection, legal status of refugees, war, international legal protection.

Постановка проблеми. Однією із характеристик сучасного світу є його висока мобільність, що проявляється масовими, регулярними переміщеннями великих мас людей між країнами світу. Агресія проти нашої держави несе загрозу соціально-економічному та правовому статусу особи.

В умовах нестабільної економічної ситуації у країні постало питання захисту громадян України, що постраждали від воєнних дій та потребують допомоги. Для населення стало нагальним питанням пошуку належних умов для життя з метою реалізації прав людини.

Внаслідок того, що Україна межує із Польщею, Словаччиною, Румунією, Болгарією, Угорщиною, Молдовою, які є надійними партнерами у протистоянні з агресором, громадяни України, рятуючись від загарбницької навали, знайшли захист на їх територіях, а також на територіях інших європейських держав та світу.

Стримуючи російську агресію, чоловіки, жінки стали на захист незалежності нашої держави. За період повномасштабного вторгнення на територію України, багато громадян України загинуло, а також виїхали в інші країни і можуть там залишитися, що зумовлює демографічні проблеми в Україні.

У міжнародному праві можна виділити інститут права притулку, який ґрунтується на встановленому Загальною декларацією прав людини від 10 грудня 1948 року праві кожної особи шукати в інших країнах притулку від переслідувань [1].

В умовах воєнного стану, було прийнято ряд нормативно-правових актів та правових положень щодо створення належних умов існування громадян України як на території України так і за її межами.

Маючи національну та міжнародно-правову основу, надання притулку громадянам України в умовах війни є складним та недостатньо дослідженим процесом і потребує нових ідей та правових важелів.

Результати аналізу наукових публікацій. Починаючи з 2014 року проблематика вищевказаного питання досліджувалась такими науковцями, як А. Артьомова [2], О. Безпалова [3], Л. Вітренко [4], В. Коваль [5] та інші. Проте, як вважаємо, в умовах повномасштабної війни існує потреба подальшого дослідження інституту притулку.

Метою статті є визначення особливостей реалізації права на притулок громадянами України в умовах воєнного стану.

У сучасному світі є безліч причин, що зумовлюють міграційні потоки населення країн. Серед основних причин вважають війни, політичні переслідування, релігійні переслідування, а також переслідування за ознакою расової належності, громадянства, побоювання стати жертвою збройних конфліктів, жертвою переслідувань [6], економічні та соціальні причини тощо. У лютому 2022 року Україна здригнулась від гучних вибухів та сирен повітряної тривоги, розпочалось повномасштабне вторгнення Росії на територію нашої держави, розпочалась війна. З початку широкомасштабної збройної агресії проти нашої держави понад 10 мільйонів українців, з яких більше половини складають діти, покинули свої будинки [7]. Громадяни знайшли прихисток на території нашої держави, а також за її межами.

Міжнародне законодавство включає ряд нормативно-правових актів, що регулюють питання надання притулку. Серед таких є Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року, Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 року, Європейська угода про передачу відповідальності за біженців від 16 жовтня 1980 року, Нью-Йоркський протокол про статус біженців від 04 жовтня 1967 року, Женевська конвенція від 12 серпня 1949 року, Додатковий протокол до Женевських конвенцій від 12 серпня 1949 року, що стосується захисту жертв міжнародних збройних конфліктів (Протокол I), а також Протокол № 7 до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 22 листопада 1984 року та інші.

Дотримання приписів вищевказаних нормативно-правових актів є необхідною гарантією дотримання прав біженців.

Універсальним та основоположним міжнародним нормативно-правовим актом є Конвенція про статус біженця від 28 липня 1951 року, Протокол щодо статусу біженців від 16 грудня 1966 року.

Конвенція про статус біженця від 28 липня 1951 року є сучасним уособленням вікового інституту надання притулку, підкріпленого фундаментальними гуманітарними цінностями, і за час свого існування врятувала мільйони життів. Вона також забезпечує країни набором спільних принципів для кращого управління питаннями притулку та співпраці між собою [7].

У Протоколі щодо статусу біженців від 16 грудня 1966 року було деталізовано поняття “біженець” за часовою ознакою. Необхідність прийняття даного документу була зумовлена тим, що у Конвенції про статус біженців від 28 липня 1951 року існувало два обмеження до визначення поняття “біженець”, які створювали суттєві перешкоди для вирішення проблем біженців, забезпечення їх прав і свобод на належному рівні:

- тимчасове (право вважатися біженцем не поширювалось на осіб, що стали такими в результаті подій, що виникли після 1 січня 1951 року);
- географічне (зазначені події означають або події, які відбулися в Європі до 1 січня 1951 року або події, які відбулися в Європі або в інших місцях до 1 січня 1951 року) [3].

Норми Нью-Йоркського протоколу про статус біженців від 4 жовтня 1967 року, з моменту його прийняття, зобов'язали держав-учасниць співпрацювати з Управлінням Верховного комісара ООН у справах біженців. Управління Верховного комісара ООН з прав людини – орган ООН, уповноважений заохочувати та захищати права людини в усьому світі. Цю посаду було утворено в грудні 1993 року рішенням Генеральної Асамблеї ООН. Верховний комісар є головною посадовою особою ООН у галузі прав людини, покликаної забезпечити правозахисну діяльність в усьому світі. Робота проводиться за трьома головними напрямками: нормотворча діяльність, моніторинг та забезпечення прав людини [8].

Основне завдання міжнародного гуманітарного права – захист осіб, які не беруть безпосередньої участі у воєнних діях, а також тих, які перестали брати в них участь у результаті хвороби, поранення або будь-якої іншої причини, незалежно від їх раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та інших переконань, статі, етнічного та соціального походження, майнового стану, місця проживання, мови або інших ознак [9].

При характеристиці даного інституту притулку виникає потреба характеристики понять: “притулок”, “шукач притулку” і “біженець”.

Право притулку – це право держави надати можливості в'їзду та перебування на її території іноземцям для того, щоб вони могли переховуватися від переслідувань із політичних, расових, релігійних, наукових, національних переконань з боку країни, громадянської приналежності чи постійного місця проживання.

У міжнародному праві розрізняють притулки:

- територіальний – надання державою будь-якій особі (особам) можливості укритися від переслідувань політичного характеру на території конкретної держави;
- дипломатичний – надання державою будь-якій особі (особам) можливості укритися від переслідувань політичного характеру, але в межах дипломатичного представництва, консульської установи або на іноземному військовому кораблі, що знаходиться на території іншої держави [10].

Основними нормативно-правовими актами, які регулюють питання права територіального притулку: Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 року, Декларація про територіальний притулок від 14 грудня 1967 року.

В юридичній науці приділено увагу вивченню статусу біженців як уразливої категорії, що має особливий набір прав та обов'язків. Поряд із поняттям “біженець” використовуються поняття “шукач притулку”, що існує на практиці, та недостатньо досліджена в правовому аспекті.

Шукач притулку – це іноземець або особа без громадянства, яка висловила бажання в силу певних причин, наявності обґрунтованих підстав, набути статусу “біженець”, у період розгляду про це відповідної заяви. Можна сказати, що це такий статус особи, що звертається за захистом із метою надання їй офіційного статусу “біженця” відповідним органом.

Під терміном “біженець”, відповідно до Конвенції про статус біженця від 28 липня 1951 року, розуміють особу яка, через обґрунтовані побоювання стати жертвою репресивних режимів та переслідувань за ознакою расової належності, релігії, громадянства, належності до певної соціальної групи чи політичних поглядів знаходиться за межами країни своєї національної належності і не в змозі користуватися захистом цієї країни або не бажає користуватися таким захистом внаслідок таких побоювань; або, не маючи визначеного громадянства і знаходячись за межами країни свого колишнього місця проживання в результаті подібних подій, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок таких побоювань [6].

Права, що передбачені і встановлені непорушними Конвенцією від 28 липня 1951 року: захист від вислання, відсутність покарання за нелегальний в'їзд на територію договірної держави, право на працю, право на житло, право на освіту, право на державну допомогу та підтримку, право на свободу віросповідання, право на доступ до судів та на справедливий розгляд, право на свободу пересування по території, право на оформлення посвідчення особи та проїзних документів та інші [6].

У 2002 році Україна приєдналася до Конвенції від 28 липня 1951 року про статус біженців, а також до Протоколу від 4 жовтня 1967 року, з того часу розробила відповідну національну законодавчу базу, спеціальним є Закон України “Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту” від 08.07.11 р., Закон України “Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту” від 07.06.01 р., Закон України “Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства” від 22.09.11 р. та інші [11, с. 419].

Відповідно ч. 1 ст. 1 Закону України “Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту” визначається поняття “біженець” – це особа, яка не є громадянином України й унаслідок обґрунтованих побоювань стати жертвою переслідувань за ознаками раси, віросповідання, національності, громадянства (підданства), належності до певної соціальної групи або політичних переконань перебуває за межами країни своєї громадянської належності й не може користуватися захистом цієї країни, або не бажає користуватися цим захистом унаслідок таких побоювань, або, не маючи громадянства (підданства) й перебуваючи за межами країни свого попереднього постійного проживання, не може чи не бажає повернутися до неї внаслідок зазначених побоювань [12].

Аналізуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що “шукач притулку” та “біженець” не є синонімічними значеннями, а є суміжними поняттями адже вони тісно пов'язані з наданням правового статусу “біженець”. Особа перебуває у невизначеному становищі під час процедури надання статусу “біженець” відповідним органом країни перебування.

У сучасному світі укладено величезну кількість міжнародних договорів, направлених на захист осіб як у мирний час, так і під час збройних конфліктів. Але не

дивлячись на це, існує захищеність людини під час війни та не забезпечується повною мірою захист її прав від свавілля авторитарних режимів. Міжнародне гуманітарне право передбачає, що напади повинні суворо обмежуватися військовими об'єктами і що цивільні об'єкти не можуть ставати об'єктами нападу або репресалій [13, с. 194].

Від початку широкомасштабного вторгнення Росії в Україну до Верховного комісара ООН з прав людини надходить інформація про численні злочини, які після вивчення усіх обставин можуть бути визнані воєнними злочинами [14]. Насилля, вбивства, катування, сексуальне насильство на українських територіях, які перебували під окупацією російських військових, не є вичерпним переліком вируючого звірства окупантів.

Проте, на сьогоднішній день на окупованих територіях питання захисту і забезпечення прав та свобод людини є невирішеним. Українська влада не має можливості на правовому рівні захистити громадян на непідвладній території, все що залишається – це невпинно відвойовувати законні території і визволяти наших громадян з найменшими втратами. Волонтери, українські організації та небайдужі люди намагаються поставити продукти харчування, предмети гігієни та інші речі необхідне для нормального існування людини і для того щоб запобігти гуманітарній катастрофі, проте окупанти розстрілюють колони вантажівок із гуманітарним вантажем для громадян, одиницям вдається доставити вантаж та повернутись живим додому.

Такі дії є свідомим порушенням Женевської конвенції про захист цивільного населення під час війни та відповідних вимог звичаєвого міжнародного гуманітарного права [15].

Покращенню ситуації слугувало б більше залучення Міжнародних організацій покликаних захищати населення під час військових дій, таких як залучення відповідних комітетів ООН, заходи з правового захисту прав людини, що здійснює ОБСЄ, Товариство Червоного Хреста тощо.

Аналізуючи вищевказане, можна зробити висновок що перелічені факти передують масовим міграційним потокам громадян України, порушенням міжнародного законодавства у сфері дотримання прав і свобод людини.

Дослідивши статистику, за часи незалежності нашої держави, було декілька міграційних криз. Можна визначити окремі етапи із обставинами, що цьому слугували:

1. *2014 – 2015 роки.* Анексування Криму, вторгнення Росії на українську територію Донбасу з подальшим її анексуванням за допомогою становлення окупаційного маріонеткового режиму. Більша частина громадян вимушено покидали домівки та розміщувались переважно в центральних на західних областях України, менша частина громадян, їхали за кордон. Понад 900 тисяч громадян України перетнули державний кордон [16].

2. *2022 рік.* За даними Верховного комісара ООН з прав людини, понад 9 мільйонів людей перетнули кордон з України з часу російського вторгнення до країни. Водночас 2.048.500 українців із 28 лютого повернулися з-за кордону на Батьківщину. Згідно з останньою оцінкою Міжнародної організації з міграції ООН, ще понад 8 мільйонів громадян України вважаються внутрішньо переміщеними особами [18].

Досліджено, що лідером прийому українських біженців у Євросоюзі стала Польща – 1.221.596 тисяч, Німеччина – близько 900 тисяч, Чехія – 391 тисяч, Туреччина та Італія приблизно по 150 тисяч, Молдова, Румунія, Словаччина – трохи більш ніж по 80 тисяч біженців [17].

Варто зазначити, що від початку війни в Україні, Росія насильно вивезла більше 40 тисяч українців на території РФ або ж углиб окупованих територій. Примусових

переселенців пропускають через спеціальні фільтраційні табори, де піддають людей тортурам, що порушує Женевську конвенцію та інші міжнародні нормативно-правові акти.

Було досліджено та виокремлено категорії громадян України, що перетнули кордон з України до держав світу у пошуках захисту. Були визначені такі категорії осіб:

1. Жінки та діти (переважна частина загальної кількості).
2. Особи, що перетнули кордон до початку повномасштабної війни в Україні.
3. Літні люди.
4. Інші громадяни України, що мають право виїзду за кордон України.

Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 27.01.95 р. № 57, що затверджує Правила перетину державного кордону громадянами України, зокрема в умовах воєнного стану, це стосується більшості осіб чоловічої статі, так як чоловіки від 18 до 60 років є невиїзними під час воєнного стану в Україні. До прикладу, чоловіки водії-волонтери; чоловіки-діячі культури, що перетинають кордон з метою благодійного туру для збору коштів на підтримку Збройних Сил України; чоловіки, що супроводжують дружину-інваліда; військовослужбовці – для проходження військової підготовки на базі міжнародних військових формувань тощо [18].

Проаналізувавши міжнародну нормативно-правову базу, досліджено, що є різні варіантів легалізації перебування на території іноземних країн такі як надання тимчасового захисту та надання статусу “біженця”.

Рішення Ради ЄС 2022/382 від 4 березня 2022 року стало основним нормативно-правовим актом, що функціонує на території країн Європейського Союзу з питань легалізації перебування громадян України, що потребують захисту у зв’язку із збройною агресією Росії та нищівними її діями. Цім рішенням було введено в дію Директиву ЄС 2001/55/ЄС, що стала основним документом, який регулює питання надання тимчасового захисту, тобто легального перебування українців на території держав ЄС. Для наших громадян даним нормативно-правовим актом визначена процедура надання тимчасового захисту, перелік прав та гарантій тощо. Набути тимчасового захисту можна досить швидко, всього лиш потрібно при перетині кордону пройти реєстрацію у відповідних органах відповідної країни (у Польщі – адміністрації гмінни, в Італії – органи поліції, в Німеччині державне управління у справах біженців). Після реєстрації наші громадяни можуть одразу користуватись правами нового статусу (право на роботу, на медицину, освіту, доступу до житла тощо). Термін тимчасового захисту становить один рік та двічі може бути автоматично подовжений на шість місяців якщо не зникнуть причини надання такого захисту, але максимум до одного року до 4 березня 2024 року). При цьому Єврокомісія може запропонувати продовжити термін ще на рік [19; 20].

Отже, за результатами проведенного аналізу можна сказати, що тимчасовий захист для наших громадян закінчиться по завершенню війни в Україні.

Відповідно до норм Конвенції про біженців від 28 липня 1951 року за отриманням вищезазначеного статусу “біженця” може звернутись особа із зазначеними у Конвенції обставин (війна, переслідування, збройна агресія та конфлікти, жертви переслідувань із політичних чи релігійних переконань тощо) , та яка не має можливості або не бажає користуватись захистом країни етнічної приналежності. Статус біженця передбачає безстрокове проживання на території відповідної держави, проте такий статус може бути відкликаний якщо протягом строку перебування даної особи з’являться докази щодо перегляду підстав набуття статусу біженця. Припинення війни в Україні автоматично не буде підставою для позбавлення статусу біженця. Щодо процедури надання статусу біженця то вона є вкрай затяжною і тривалою (від 6 місяців), розпочинається все

зверненням до компетентних органів відповідної держави, кордон якої вона перетнула вперше. В кожній країні є особливості набуття зазначеного статусу та встановлені свої правила [20].

Статус біженця відрізняється від тимчасового захисту. Наявні такі права для біженців як:

1. Право на доступ до житла. Це право не передбачає набуття житла, або хоча б допомоги щодо реалізації цього права, як правило – це спальне місце в центрі для біженців.

2. Безкоштовне харчування.

3. Медична допомога (обмежена).

4. Безкоштовний проїзд у громадському транспорті.

Головною відмінністю статусу біженця від тимчасового захисту є те, що протягом 6 місяців оформлення та процедури надання статусу біженця особа не можна працевлаштуватись, винятком є те що можливо колись особа в цій країні працювала та жила [20].

При перетині кордону інших держав, у громадян України виникають проблеми: питання мови, освіти, лікування, проживання та інші.

Багато жінок перебувають за кордоном із дітьми дошкільного та шкільного віку, тому постає питання освіти маленьких українців. За кордоном, до прикладу у Польщі, Чехії функціонують українські школи, де освітній процес провадиться на українською мовою. Але не скрізь є така можливість, і вже на весні 2022 року діти пішли до шкіл на території країн Європейського Союзу, не адаптованих під громадян України. Це стало справжнім викликом як для державних органів країн Європейського Союзу так і для наших громадян, проте влада відповідних країн перебування намагається організувати освітній процес.

Для громадян України проблемою стало мовне питання, тобто володіння іноземними мовами. Варто зауважити, що у країнах Європейського Союзу для біженців діють мовні курси, де вони за короткий період часу можуть опанувати іноземні мови.

Підтвердження свого кваліфікаційного рівня теж проблематично реалізувати за кордоном у відповідній країні перебування. У Європі наявність документа про освіту не означає автоматичного отримання професії. Свої професійні здібності потрібно підтверджувати окремо, через складання додаткових кваліфікаційних іспитів, тощо [21]. Процедура підтвердження професійного рівня в кожній країні різний. Дипломи України можна підтвердити в США і країнах ЄС. Це гарантують Гаазька і Лісабонська конвенції. Крім того, Україна приєдналася до Болонської системи, яка призводить до одного стандарту освіти на європейському просторі. Це повинно полегшити визнання диплома українського вузу. Також Україна підписала міждержавні угоди про взаємне визнання документів про освіту з 20 країнами. Серед них – країни СНД, Словаччина, Угорщина, Польща, Перу, Монголія, Лівія, Естонія, Грузія, Екваторіальна Гвінея, Болгарія і В'єтнам.

З Францією підписано угоду про взаємне визнання наукових ступенів і звань. У більшості країн СНД український диплом вважається рівнозначним національному. В інших українські дипломи визнають, якщо зміст освіти однаковий. Але потрібно підтвердити, що диплом не підроблений. Для цього в Національному інформаційному центрі академічної мобільності потрібно отримати апостиль [22].

Незважаючи на міжнародні домовленості, нерідкі випадки, коли дипломи підтверджують без надання права влаштуватися на роботу або отримання подальшої

освіти (наприклад, магістратури за кордоном після бакалаврату в Україні). Це пов'язано з різними вимогами до освіти [22].

Суттєвою проблемою стало незнання місцевого ринку праці і законодавства. Переважна більшість громадян України мають вищу освіту і є фахівцями високого рівня. Водночас, будучи спеціалістом, але при незнанні трудового законодавства можна знайти або нелегальну роботу, або натрапити на нечесних роботодавців.

Полегшенням для громадян України, став мобільний застосунок “Дія”, що був офіційно представлений у 2019 році, а офіційно запущений у 2020 році. В “Дія” зберігаються електронні копії таких документів, як закордонний паспорт, ID-картка, студентський квиток, водійські права, техпаспорт. Вони є повноправними копіями пластикових оригіналів, що в разі знижує ризик їх загублення або втрати [23].

“Дія” значно спростила життя громадян України, електронні документи стали в нагоді при перетині кордону, адже платформа визнається 58 країнами світу. За допомогою застосунка можна скористатись державними послугами, замовити довідки для пред’явлення за місцем вимоги не витративши на це багато часу [24].

Документи в додатку “Дія” є лише цифровою версією пластикових оригіналів, а не альтернативою їм. Вони відображають дані, які потрапляють до відповідних реєстрів при отриманні оригіналу документа. В Україні є можливість відновити втрачені документи через “Дію”. Для цього слід подати заявку на порталі “Дія” для отримання дублікатів документів, якщо їх оригінали були втрачені через війну.

Перелік документів, що можна відновити через платформу “Дія”: свідоцтво та витяг про народження, свідоцтво та витяг про смерть, свідоцтво про зміну імені, свідоцтво про реєстрацію чи розірвання шлюбу [25].

Висновки.

Регулювання інституту надання притулку громадянам України в умовах воєнного стану, є складним правовим механізмом, що потребує поглибленого, розширеного і всебічного вивчення та удосконалення.

Актуальним і поширеним питанням сьогодення залишається проблема міграційної політики і розвитку міграційної співпраці у сфері захисту прав біженців. Громадяни України при пошуку притулку за кордон у зв'язку із воєнним станом України, перебувають в невизначеному стані під час процедури надання статусу “біженець”. Варіантами легального перебування за кордоном є надання тимчасового захисту та надання статусу “біженець”, що відрізняються між собою переліком наданих прав. Вважаємо, що статус “шукач притулку” є особливим міжнародно-правовим статусом, що має свій особливий перелік ознак що відрізняють його від інших категорій осіб.

Уряду України варто укласти міжнародні договори щодо залучення Міжнародних організацій для попередження порушень прав і свобод громадян, що залишились на окупованих територіях, для мінімізації втрат як серед населення так і серед військових. Запропонувати Угоду про визнання дипломів, а саме спрощення процедури підтвердження кваліфікаційного рівня для громадян України, що отримали захист в країнах перебування у зв'язку із воєнним станом в Україні.

Українське законодавство має відповідати тим змінам які відбуваються в умовах воєнного стану. Потрібно приймати нормативно-правові акти з метою забезпечення прав людини, забезпечення правового, соціально-економічного статусу громадян України.

Незважаючи на потужну міжнародну законодавчу базу, проблема біженців все ще є викликом для світу та для нашої держави зокрема, тому що ситуація має тенденцію до зростання у зв'язку із таким довготривалим, затяжним та складним правовим явищем як війна.

Використана література

1. Сорока І. Права шукачів притулку в практиці УВКБ ООН. *Підприємництво, господарство і право*. 2019. № 9. С. 294-300. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/9/51.pdf>. (дата звернення 01.11.2022).
2. Артёмова А. Актуальні аспекти міграційного права та сучасні демографічні проблеми України: зб. наук. праць. Вип. 1 (20). 2018. С. 106-117. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/28426/1/%D0%90%D0%BA%D1%82%D1%83%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%1%96%20%D0%B0%D1%81%D0%BF%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%20%D0%BC%D1%96%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B0.pdf> (дата звернення: 01.11.2022).
3. Безпалова О.І. Особливості визначення прав біженців у міжнародному законодавстві: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. *Здійснення та захист прав внутрішньо переміщених осіб*, м. Ужгород, 20 квіт. 2017 р. С. 10-19. (дата звернення: 01.11.2022).
4. Вітренко Л.Р. Проблеми захисту шукачів притулку: тези доп. учасників II Всеукр. наук.-практ. конф. *Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття*, м. Харків, 10 груд. 2019 р. – (НДІ ППЧН). 2019. С. 10-11. URL: http://library.pp-ss.pro/index.php/ndippsn_20191210/article/view/vitrenko/pdf (дата звернення: 01.11.2022).
5. Коваль В. Адміністративно-правові проблеми надання статусу біженця в Україні. *Вісник вищого адміністративного суду України*. 2012. № 4. С. 50-56. (дата звернення 01.11.2022).
6. Близько 10 мільйонів українських громадян вимушено покинули свої домівки через війну – ООН. URL: <https://armyinform.com.ua/2022/03/30/blyzko-10-miljoniv-ukrayinskyh-gromadyan-vymusheno-pokynuly-svoyi-domivky-cherez-vijnu-oon> (дата звернення 01.11.2022).
7. Конвенція про статус біженців 1951 року. URL: https://www.unhcr.org/ua/wpcontent/uploads/sites/38/2021/07/UNHCR70_Key_Messaging_ukr.pdf (дата звернення: 01.11.2022).
8. Управління Верховного комісара ООН з прав людини. URL https://www.wikiwand.com/uk/%D0%A3%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%92%D0%B5%D1%80%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE_%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D1%96%D1%81%D0%B0%D1%80%D0%B0_%D0%9E%D0%9E%D0%9D_%D0%B7_%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2_%D0%BB%D1%8E%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B8 (дата звернення: 01.11.2022).
9. Про затвердження Інструкції про порядок виконання норм міжнародного гуманітарного права у Збройних Силах України: наказ Міністра оборони України від 23.03.17 р. № 164. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0704-17#Text> (дата звернення: 01.11.2022).
10. Поняття та види притулку. URL: <https://studfile.net/preview/7632413/page:48> (дата звернення: 01.11.2022).
11. Іванова В.С., Сіваш О.М. Регламентация статусу біженців на міжнародному, регіональному й національному рівнях. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 6. С. 419-421. URL: http://lsej.org.ua/6_2019/104.pdf (дата звернення: 01.11.2022).
12. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 08.07.11 р. № 3671-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3671-17> (дата звернення: 01.11.2022).
13. Сенаторова О.В. Права людини і збройні конфлікти: навчальний посібник. Київ, 2018. 194 с. URL: https://nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/msc_6_soru.pdf (дата звернення: 01.11.2022).
14. Верховний комісар ООН з прав людини про дії російської армії в Україні – “немислимі жахи”. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/oon-voyenni-zlochyny-rosiyi-komisar-prav-lyudyny/31846851.html> (дата звернення: 01.11.2022).
15. Які закони та звичаї війни порушує Росія в Україні. URL: <https://ukrainer.net/porusheni-zakony> (дата звернення: 01.11.2022).

16. Скільки українців виїхало з країни за останні два роки? URL: <https://www.slovoidilo.ua/2016/02/04/infografika/suspilstvo/skilky-ukrayincziv-vuyixalo-z-krayiny-za-ostanni-dva-roky> (дата звернення: 01.11.2022).

17. Понад дев'ять мільйонів українців залиши країну від початку війни. – (ООН). URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3528538-ponad-devat-miljoniv-ukrainciv-pokinuli-krainu-vid-pocatku-vijni-oon.html> (дата звернення: 01.11.2022).

18. Про затвердження Правил перетинання державного кордону громадянами України: Постанова КМ України від 27.11.95 р. № 57. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/57-95-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.11.2022).

19. Бук М., Буряк В. Check-list мінімальних стандартів соціального захисту переміщених осіб із третіх країн, які не можуть повернутися до країни свого походження, що гарантуються країнами-членами Європейського Союзу та Ради Європи у межах їхніх євроінтеграційних зобов'язань. URL: <https://rm.coe.int/check-list-1-social-rights-ua/1680a837b0> (дата звернення: 01.11.2022).

20. Як отримати прилисток в Європі: тимчасовий захист vs статус біженця. URL: <https://vitukraine.today/uk/blog/200/how-to-apply-for-a-shelter-in-europe-temporary-protection-vs-refugee-status> (дата звернення: 01.11.2022).

21. Визнання українського диплома у країнах ЄС: що потрібно знати. URL: <https://evacuation.city/articles/231717/viznannya-ukrainskogo-diploma-u-krainah-yes-scho-potribno-znati> (дата звернення: 01.11.2022).

22. В яких країнах світу визнають дипломи України без вимоги “довчитися”. URL: <https://ukranews.com/ua/news/511195-v-yakuykh-krainakh-svitu-vyznayut-dyplomy-ukrainy-bez-vymogy-dovchytysya> (дата звернення: 01.11.2022).

23. Що таке додаток “Дія” та як ним користуватися. “Держава в смартфоні”: огляд ключових функцій “Дія”. URL: <https://finance.ua/ua/saving/chto-takoe-diya> (дата звернення: 01.11.2022).

24. Деякі питання передачі персональних даних за межі України засобами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг: Постанова КМ України від 16.08.22 р. № 910. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/910-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.11.2022).

25. Втрачені документи під час війни: як відновити через “Дію”. URL: <https://zn.ua/ukr/UKRAINE/vtracheni-dokumenty-pid-chas-vijni-u-mintsifri-opriljudnili-instruktsiju-z-jikh-vidnovlenija.html> (дата звернення: 01.11.2022).

~~~~~ * * * ~~~~~